

Добридень Алла Володимирівна

*к.пед.н., доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Позашкільне навчання є важливою складовою системи розвитку неперервної освіти, тому потребує значної уваги.

Позашкільних закладів сьогодні вкрай недостатньо, тому вони не можуть охопити своїм впливом усіх без винятку дітей. Простежується низький коефіцієнт наступності і взаємозв'язку з іншими ланками освіти, що неминуче призводить до втрати дитячих талантів, зубожіння духовного світу.

Чим позашкільні заклади різняться від інших закладів освіти? Це можливість вибору улюблених занять, що благодатно впливає на характер самоорганізації всього наступного життя особистості, її базову професійну підготовку і компетентність, допомагає знайти ідеальну модель майбутньої професійної діяльності, уже в ранньому віці визначити своє місце в житті, повніше реалізувати творчі можливості.

Позашкільна освіта – це сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні і слухачі в позашкільних навчальних закладах у час вільний від навчання.

Теоретико-методичні засади становлення і розвитку позашкільної освіти розкрито в роботах Л. Березівської, В. Берека, О. Білошицького, О. Биковської, В. Вербицького, О. Кордуна, К. Корсака, Н. Ничкало, Г. Пустовіта, Т. Сущенко, Н. Харієнко, Т. Цвірової та ін. У дослідженнях учених (О. Асмолов, Г. Буданова, В. Горський, А. Журкіна, М. Коваль, В. Лешер, А. Фоміна та ін.) визначено сучасні підходи до організації позашкільної освіти і виокремлено її потужні можливості у розвитку творчого потенціалу особистості.

Позашкільний навчальний заклад – це складова система позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами,

забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [3, 6].

Система позашкільної освіти виконує вкрай важливі завдання, а саме:

- забезпечення потреб дітей до пізнання і творчості;
- набуття, поглиблення та розширення компетентностей дітей та юнацтва;
- задоволення та розвиток їхніх інтересів та здібностей у вільний час;
- формування світогляду, системи ціннісних орієнтацій, національно-патріотичного виховання;
- виявлення, підтримку та розвиток обдарованих і талановитих дітей;
- фізичний, емоційний та інтелектуальний розвиток особистості;
- здійснення профорієнтаційної і професійної консультаційної роботи;
- провадження допрофесійної підготовки відповідно до здібностей дітей;
- соціалізацію дітей та юнацтва у вільний час тощо.

Виходячи із Закону України «Про позашкільну освіту», кожний педагог має прагнути задовольнити потребу учнів у професійному самовизначенні і творчій самореалізації, організувати дозвілля вихованців, необхідну профілактику бездоглядності правопорушень, виховати в учасників навчально-виховного процесу свідоме ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих. Позашкільна освіта має здійснюватися диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я.

На освітянському з'їзді керівник секції позашкільної освіти та виховання О. Драгомирська зауважила, що для успішного розвитку позашкільної освіти необхідне «...співвідношення демократизації та елітарності освіти, доступності

та безоплатності позашкільної освіти в державних, комунальних, позашкільних навчальних закладах, оновлення та оптимізація змісту позашкільної освіти та виховання в умовах обмеженого або без будь-якого фінансування, що потребує забезпечення саме навчально-виховного процесу» [1, 120].

Структуру позашкільної освіти становлять: позашкільні навчальні заклади різних типів (дитячо-юнацькі спортивні школи, станції юних натуралістів, еколого-натуралістичні центри, клуби, малі академії, оздоровчі заклади, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, центри творчості тощо); інші навчальні заклади як центри позашкільної освіти у позаурочний та позанавчальний час (загальноосвітні навчальні заклади, міжшкільні-навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні та вищі навчальні заклади I–II рівнів акредитації); гуртки, клуби секції на базі загальноосвітніх навчальних закладів, міжшкільних-навчально-виробничих комбінатів, професійно-технічних та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації; клуби та об'єднання за місцем проживання; фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти [3, 7].

Позашкільна освіта сприяє розвитку кожної дитини. Працівники позашкільних установ бачать свої цілі не тільки в тому, щоб навчити, але й створити для дітей та молоді ті умови, в яких вони могли б займатися самоосвітою та вихованням, знайти друзів та своє місце в суспільстві.

Усе це дає підстави стверджувати, що позашкільні заклади в загальній системі безперервної освіти виконують не додаткову, а випереджувально-прогностичну функцію. Таким чином, саме позашкільній освіті належить пріоритет у вихованні творчої індивідуальності. У цьому і полягає головна перевага її як складової системи неперервності.

Список використаних джерел:

1. II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти : виступи делегатів та учасників з'їзду. – К. : ЗАТ «Нічглава», 2002. – 232 с.

2. Добридень А.В. Наступність між ланками освіти: реалії та перспективи / А. В. Добридень // Інновації в освітньому середовищі: надбання та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 29–30 вересня 2016 р.

3. Про позашкільну освіту : закон України від 22 червня 2000 р. № 1841-III // Освіта України. – 2000. – 2 серпня (№ 31). – С. 6–8.